

עוקצין

פרק א'

השומר שלהן.

למאי איצטריך קרא? אי למיטמא ומיטמא, השתא יד הפרי מיטמא ומיטמא כדילפינן מ"לכם" – לכל שבצרכיכם, שומר מבעיא! הא, לא אתא קרא אלא למיצטרף עמו – דיד אינו מיצטרף עמו, שומר מיצטרף עמו.

לא שומר ולא יד, לא מיטמא ולא מיטמא.

וכל שאינו לא יד ולא שומר – כמו שער שבפירות.

לא מיטמא ולא מיטמא – ואין צריך לומר שאינו מיצטרף.

חב שרשי השום והבצלים והקפלוטות בזמן שהן לחין, והפיטמא שלהן בין לחה בין יבשה, והעמוד שהוא מכון כנגד האכל, שרשי החזרים והצנן והנפוס – דברי רבי מאיר.

והקפלוטות – פרת, חציר בלשון מקרא, בערבי כורא"ת, ובלעז פורור"ש.

והפיטמא שלהן – כמין פיטמא של רמון שבראשן, והוי שומר ומיצטרף.

והעמוד שהוא מכון כנגד האכל – הוא הלב שבבצל, שהזרע נולד בקצהו.

שרשי החזרים – השורש של חזרת, היא חסא בלשון גמרא, וכן בערבי, ובלעז לטוג"א.

והנפוס – מין צנן הוא, אלא שעליו דומים לעלי הלפת.

רבי יהודה אומר: שורש צנן גדול מיצטרף, והסיב שלו אינו מיצטרף.

והסיב שלו – פירש הרמב"ם שבצדי ראש

עוקצין

פרק א'

א כל שהוא יד ולא שומר, מיטמא ומיטמא ולא מיצטרף.

כל שהוא יד – העץ המחובר אל הפרי, ואדם אוחו בו בשעה שאוכל הפרי, כגון עוקצי תפוחים ענבים ואגסים, קרויין ידות. וכן עצם שיש בראשו בשר, ואדם אוחו בעצם כדי לאכול הבשר שבראשו, הוי העצם יד לבשר.

ולא שומר – לאפוקי חלק העוקץ הנוגע בפרי ודבוק לגרעין, שאותו החלק שומר הוא לפרי.

מיטמא – היד, ואף על פי שאינו ראוי לאכילה, אם נגעה טומאה באוכל, ודחשיב היד חיבור לאוכל, וכאילו הוא גוף אחד.

ומיטמא – אם נגעה טומאה ביד, נטמא האכל, אף על פי שלא נגעה הטומאה באכל. ולמדוהו רבותינו מן המקרא, דכתיב (ויקרא י"א לו) "וכי יפול מנבלתם על כל זרע זרע אשר יזרע... טמא הוא לכם" – לכל שבצרכיכם. כלומר: כל דבר הצריך לאכל מקבל טומאה כמותו, וטמא ומיטמא עמו.

ולא מיצטרף – אם היה האכל פחות מכפיצה – שאין טומאת אכלין בפחות מכפיצה, אין יד האכל מיצטרפת עמו להשלימו לכשיעור.

שומר אף על פי שאינו יד, מיטמא ומיטמא ומיצטרף.

שומר אף על פי שאינו יד – כגון קליפת הפרי ששומר אותו שלא יפסד.

מיטמא ומיטמא ומיצטרף – דכתיב "על כל זרע זרע אשר יזרע" – מאי "אשר יזרע"? כדרך שבני אדם מוציאים אותן לזריעה – חישין בקליפתן, ושעורים בקליפתן, דהיינו עם

עוקצין

פרק א'

הצנן נולדים גידים דקים כמו חוטין, וחותכין אותן המוכרים ביד בשעה שמוכרין אותן, ונשארים מהן, והן נקראים סיב.

שרשי המינתא והפיגם וירקות שזה וירקות גינה שעקרו לשתלן, והשדרה של שיבולת והלבוש שלה.

והמינתא - כף שמה בלעז מונט"א, ובערבי נענ"ע.

והפיגם - רוד"א בלעז, ובערבי סדא"ב.

שעקרו - כדי לשתלן במקום אחר.

והשדרה של שיבולת - חוט האמצעי, שהחטים דבוקים בו.

והלבוש שלה - והקרום שעל גרעין החיטה.

וכל אלו שומרים הן לפרי.

רבי אלעזר אומר: אף הסיג של רצפות.

הסיג של רצפות - אבק הנדבק על ראשי הירקות ורצוף בהם קוורי עכביש, וגם הוא חשוב שומר לפרי. ואין הלכה ברבי אלעזר.

הרי אלו מיטמאים ומיטמאים ומיצטרפין.

אילו מיטמאים ומיטמאים ולא מיצטרפין?

מיטמאים ומיטמאים ולא מיצטרפים - לפי שהן גדות בלבד, ואינן משמרין את האכל.

שרשי השום והבצלים והקפלוטות בזמן שהם יבשים, והעמוד שאינו מכון כנגד האכל, ויד הפרכיל טפח מכאן וטפח מכאן.

ויד הפרכיל - כשהענבים כרותים עם הזמורה, נקראים פרכיל, לשון "פרכילי ענבים".

טפח מכאן וטפח מכאן - הזמורה שנקצצה והאשכולות תלוין בה, טפח מן הזמורה מימין לאשכול וטפח משמאל חשוב יד, טפי לא.

יד האשכול כל שהוא.

יד האשכול - עוקץ האשכול שתלוי בזמורה, הוא יד האשכול.

כל שהוא - אפילו ארוך הרבה.

וזנב של אשכול שריקנו.

עוקצין

פרק א'

זנב האשכול - סופו של אשכול.

שריקנו - שהושרו ממנו גרעיני הענבים, אף הוא יד לענבים שבראשו, שאוחזים אותו בזנבו. ואף הוא שיעורו בכל שהוא, ואפילו ארוך הרבה.

ויד המכבד של תמרה ארבעה טפחים.

ויד המכבד של תמרה - מכבדות של תמרים, ובהן תמרים, שיעור ארוך היד שלהן להביא את הטומאה ארבעה טפחים, אבל טפי לא.

וקנה של שיבולת שלשה טפחים, ויד כל הנקצרים שלשה, ושאר דרכן ליקצר, וזיהם ושרשיהם כל שהן.

ומלעין של שבלין.

ומלעין של שבלין - זקן העליון של שיבולת שיצא בראשו כמין שער של זקן.

הרי אלו מיטמאים ומיטמאים ולא מיצטרפין.

אילו לא מיטמאים ולא מיטמאים ולא מיצטרפין?

אילו לא מיטמאים וגו' - שאין חשוכין לא שומר ולא יד.

שרשי קולסי הכרוב, ותרלות תרדים, והלפת, את שדרכם ליגזז ונעקרו.

קולסי הכרוב - הרמב"ם פירש ראשי הכרוב שיוצאים מהם גידים מסופכים, ודרך מוכרי הכרוב שכוותים אותן ומשליכין אותן.

ותרלות תרדים - שרשי התרדים שמשאירים בקרקע כשחותכים התרדים כדי שיחליפו ויעלו אחרים תחתם.

את שדרכן ליגזז - הדברים שדרכם לגזזן ולא לעקרו עם שרשיהם, אם עקרו אין השרשים מיטמאין, לפי שאינן לא יד ולא שומר.

רבי יוסי מטמא בכולן, ומטהר בשרשי קולסי הכרוב והלפת.

רבי יוסי מטמא בכולן - דכולם חשוכים יד לאכל, חוץ מקולסי כרוב והלפת, שאותן גידין מסופכים אינן חשוכים לא יד ולא שומר. ואין

ומיצטרפין.

והכלוסים - מין קטניות.

ומיצטרפים - דפצמים שהן נאכלין עם הפרי.

רבי יוסי אומר: אף עוקץ דלעת.

רבי יוסי אומר אף עוקץ הדלעת - מפני שהוא נשלק עמה. ואין הלכה כרבי יוסי.

עוקצי האגסין והקרוסטמלין והפרישין והעונרדיו, עוקץ דלעת טפח, עוקץ קונרס טפח - רבי אלעזר ברבי צדוק אומר טפחיים - הרי אלו מיטמאין ומטמאין ולא מיצטרפים.

אגסים - בערבי אג"ס, ובלעז פירא"ש.

קרוסטמלין - תפוחים קטנים שדומים לעפצים, הקרויים מלי"ן.

פרישין - בערבי ספרג"ל, ובלעז קודוני"ש.

עונרדיו - בערבי זערו"ר, ובלעז סורבא"ש.

עוקץ קונרס טפח - אעוקץ דלעת יונית וקא קאי, ולא אחרני השנויים במשנה, דעוקציהן קטנים.

קונרס - ירקות מרים, וממתקין אותן על ידי האור ברותחים.

ואין הלכה כרבי אלעזר ברבי צדוק.

ושאר כל העוקצים לא מיטמאין ולא מיצטרפין.

לא מיטמאין ולא מיצטרפין - ואין צריך לומר שאין מיצטרפין.

הלכה כרבי יוסי.

ה כל ידות האכלין שבססן בגורן טהורים, ורבי יוסי מטמא.

שבססן - שדש אותן בגלי הבהמה או במקלות עם התבואה. "בססן" לשון (ישעיה ס"ג יח) "בוססו מקדשך".

ורבי יוסי מטמא - הואיל וראויים להפקן בעתה עם התבואה. ואין הלכה כרבי יוסי.

פסיגה של אשכול שריקנה, טהורה, שזיר בה גרגיר אחד, טמאה.

פסיגה של אשכול - דרך האשכול לצאת מן השדרה שלה כמה אשכולות קטנים, ואותן אשכולות נקראים פסיגי ענבים.

שריקנה - שנתרוקנה מן הפסיגים שבה, כלומר: שהסירו ממנה הפסיגים הקטנים, ונשארה ריקנית.

שזיר בה גרגיר אחד טמאה - שנעשית כולה יד לאותו גרגיר.

שרביט של תמרה שריקנו, טהור, שזיר בו תמרה אחת, טמא. וכן בקטניות - שרביט שריקנו טהור, שזיר בו גרגיר אחד טמא.

שרביט של תמרה שריקנו - שהסיר התמרים ונשאר השרביט ריקן.

רבי אלעזר בן עזריה מטהר בשל פול, ומטמא בשל קטניות, מפני שהוא רוצה במשמושן.

רבי אלעזר בן עזריה מטהר בשל פול - מפני שהפולין גסים הן ואין צריך לשרביט, שאפילו מתערבים בפסולת נוח לנקרן.

ומטמא בשל קטניות - דשומר הוא, מפני שהן דקין ואין יכול לנקרן כשמתערבים בפסולת, וניחא ליה שיהו באותן שרביטין כדי שיוכל למשמשן ולטלטלן באותו שרביט.

ואין הלכה כרבי אלעזר בן עזריה.

ו עוקצי תאנים וגרוגרות והכלוסים והתרובים, הרי אלו מיטמאין ומטמאין